

Taryhyň gara gijesi

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Taryhyň gara gijesi TARIHİN SİYAH GECESİ

25 Şubat 1992`de gece saat 22.00`da Hankendi`nde bulunan 366. Motorize Alayı Ermenilerle birlikte kenti üç yönden kuşatarak, tank ve zırhlı muharebe araçlarıyla saldırdılar. 366. Motorize Alay`ın çoğunluğu Ermenilerden oluşuyordu. Bunun iki sebebi vardı. Sovyetlerin dağılma aşamasında olması nedeniyle diğer cumhuriyetlerden bu alaya askerlerin gelmemesi, ikinci ise alayın Ermenileştirilmesi çabalarıydı.

● Hocalılar Ermeni saldırısından korunmak için iki istikamette kaçtılar:

- Ermenilerin koridor olarak bıraktıklarını iddia ettikleri kentin doğusuna doğru
- Şehrin kuzey-doğusuna doğru bu istikamette daha az sivilin gittiği bilinmektedir.

Şehirde ise 200–300 civarında sivil insan sığınaklarda kaldı. Ermeni tarafı Memorial İnsan Hakları Örgütü`ne ölenlerin sayısını vermekten kaçındıkları için, kentin içindeki çatışmalarda ölenlerin sayısı bilinmemektedir. Hocalı`dan kaçarken koridorlarda Ermeniler tarafından öldürülenlerin sayısı ise olaydan sonra netleşmeye başladı. Hocalı`da 63`ü çocuk, 106`sı kadın ve 70`i yaşlı 613 sivil insan öldürülmüştür.

Sekiz aile tamamen yok olmuş, 487 kişi sakat kalmış ve 1275 kişi esir alınmıştır. Esir alınanlardan 68`i kadın ve 28`i çocuk toplam 150 kişinin yaşayıp yaşamadığı belli değil.

■ Tuzaklarla dolu kaçış yolları

Kentin doğusuna doğru giden sivil halk gece ormanı geçip sabah birkaç gönüllü askerle birlikte direk Ermeni köyü olan

Nahcivanik köyü ile karşı karşıya kaldılar. Burada Ermeniler onları yoğun bir ateşle karşıladı. Sivilllerin yanındaki birlikler de karşılık verd, fakat güçleri yetersizdi ve sivillerle birlikte hepsi öldürüldü.

Ermenilerin verdiği bilgiye göre, onlar saldırıdan önce kentin doğusuna doğru sivilllerin çıkabilmesi için serbest koridor bırakmış ve bu koridora ateş açmama sözü vermişlerdi. Ayrıca Hocalı'ya saldırmadan önce kentin üzerinden helikopterlerle kentin sivil halkına serbest koridor hakkında el ilanı dağıttıklarını iddia ediyorlar. Fakat Memorial İnsan Hakları Örgütü temsilcilerine, Ermenilerin bu el ilanının örneğini gösteremedikleri gibi örgütün temsilcileri, Hocalı' da söz konusu el ilanına örnek bulamamış ve Hocalılar örgüt temsilcilerine bu tür bir el ilanından haberdar olmadıklarını söylemişlerdir.

Memorial'ın koridorla ilgili tespitlerini o dönemde bölgede bulunan Rus Ordusu'nda subay olan Yuriy Girçenko'nun "Olmayan Devletin Ordusu" (Yuriy Girçenko, Armiya gosudarstvo, kotorovo net) başlıklı kitabındaki Hocalı olayları ile ilgili bölümünde de görmek mümkündür. Girçenko Hocalı'da Ermeniler tarafından siviller için açılan koridor ve o koridorda yaşananlarla ilgili şöyle yazıyor.

"Ermeniler Hocalı'ya saldırdığı zaman ses güçlendiriciler aracılığıyla Hocalı'dan kaçan sivil halk için "serbest koridor" bıraktıklarını anons ettiler. Hocalı'dan kaçanların yanında bir kaç silahlı asker de vardı. Ermeni kontrol noktalarına yakınlaştıkları zaman kaçkınların yanındaki silahlı askerler bu kontrol noktalarına ateş ettiler. Ermeniler buna ağır silahlarla karşılık verdiler.

Ağdamlı silahlı sivil Azerbaycanlılar kendi başlarına bu koridoru korumak için karşı atağa kalktılar. Fakat başarılı olamadılar. Ermeniler birinci grup kaçkınlarla karşı karşıya kaldı. Ermeniler kontrol noktalarından otomatik silahlarla kaçkına ateş açmaya başladılar. Bu sırada Ermeniler ve kaçkınlar arasında onları korumakla görevli olan askerlerin yanı sıra silahsız Azerbaycanlıları da öldürdüler. Büyük-küçük, yaşlı- genç ve kadın- çocuk demeden herkesi öldürdüler.

Kaçkınlar, Ermeni köyü Nahcivanik istikametinde de Ermenilerin ağır silahlarının saldırısına maruz kaldılar. Burada da sivil insanları öldürüldüler. Hocalı kaçkınlarının bir kısmı Azerbaycan köyü Gülablı istikametine gittiler ve orada iki yüz kaçkın Ermeniler tarafından esir alındı.

Ermenilerin çoğunlukta yaşadığı Eskeran kasabasının solundan Ağdam'a giden yola ise kaçkınların ikinci grubu gitti. Onları da Ermeniler kurşun yağmuruna tuttular. Bu grup arasından Ermenilerin esir aldıkları da oldu. Bazılarını orada öldürdüler. (Ermeniler) Bu grup arasındaki askerlerin kafalarını balta ile kestiler. Bazı esirlerin gözlerini çıkarttılar, kulaklarını kestiler ve sonra da öldürdüler. Hocalı'da ise 300 sivil kaldı, onlar da esir alınarak Ermenilerin çoğunlukla yaşadığı Hankendi'ne götürüldüler.

Memorial'in raporuna göre, bu koridordan kaçan sivil insanların birçoğu ise esir alınmış ve Ermeni işgalinde olan Pircamal ve Nahcevanik köylerine götürülmüştür. Bu esirlerin birçoğu o köylerde kurşunlanarak öldürülmüştür. Hocalı'nın sivil halkının ve Azerbaycan askerlerinin Hankendi'nde tutulduğu yerleri ziyaret eden Memorial Örgütü temsilcileri esirlerin kötü muamele gördüklerinin şahidi olmuşlar.

Örgütün temsilcileri esirlerin durumu ile ilgili şu tespiti yapmaktadır, "Zaten esirlerin dış görünüşleri onların sürekli dövüldüklerinin ve işkence gördüklerinin kanıtıdır."

■ Cesetlere bile işkence yapılmış

Bu olayda vahim olan, bir gecede bu kadar insanın öldürülmesinin yanı sıra, öldürülen veya esir alınan insanların kadın, çocuk ve yaşlılara merhamet gösterilmeden özel işkenceler görmeleri idi. Olaydan bir gün sonra Azerbaycanlı kameraman muhabir Cingiz Mustafayev'in yabancı gazetecilerle birlikte bu koridordan çektiği görüntüler burada kadın, yaşlı ve çocuklar dahil yüzlerce insanın öldürüldüğünü kanıtlamaktadır. Ayrıca bu insanların birçoğunun işkence ile öldürüldüğü de görüntülerden anlaşılmaktadır.

Doktorların raporlarına ve esirlikten geri dönen insanların

verdiği bilgilere göre, Ermeniler Hocalı'da esir düşen insanları işkencelerle öldürmüşler. Bazılarının kafa derileri soyulmuş, bazılarının kulağı, burnu veya cinsel organları kesilmiştir.

Ermeniler kadın, çocuk ve yaşlılara merhamet göstermemiştir. Kadınların göğüslerini kesmek ve cinsel organlarına ateş etmek onların yaygın işkence çeşididir. Hocalı'da şehit olanların cesetlerinin üzerinde yapılan otopside birçok insanın özel işkencelerle öldürüldüğü ortaya koymaktadır. Hocalı'da şehit düşenlerden 131 kişi üzerinde yapılan otopsi sonucu, 20 kişinin şaramplen parçasından, 151 kişinin kurşun yarısından ve 11 kişinin ise sopalar veya sert cisimlerle dövülerek öldürüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca ölenlerden 3'nün donarak, 33 kişinin özel işkencelerle, örneğin, kafa derisinin soyulduğu, kadınlarda göğüslerin kesildiği, burun ve kulakların kesildiği ve erkeklerde ise cinsel organların kesildiği tespit olunmuştur. 31 cesette ise hem kurşun yarası hem de işkence izlerine rastlanmıştır. 13 kişi yanarak öldürülmüş, 10 kişi ise üzerinden ağır zırhlıların geçmesi sonucu hayatını kaybetmiştir.

Cavid VELİEV.

www.1news.com.tr Taryhy makalalar